

**บทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมพล เป็น
จุฬาราชมนตรี**

**The Educational Administration Role of Sheikhul Islam Office In Terms of his
Excellency Aziz Phitakkumpon as the Sheikhul**

ศิริพร อนุสภา¹, วรกาญจน์ สุขสดเขียว², ประเสริฐ อินทร์รักษ์³

SIRIPORN ANUSAPHA¹, VORAKARN SUKSODKEW², PRASERT INTARAK³

¹นิสิตการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

²ที่ปรึกษาหลัก รองคณบดีฝ่ายบริหารคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

³ที่ปรึกษารอง หัวหน้าภาควิชาสาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมพล เป็นจุฬาราชมนตรี เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยพหุวิธีและครอบคลุมเรื่องการศึกษาจากประวัติชีวิต การวิเคราะห์ วิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ของสำนักจุฬาราชมนตรี เอกสาร การศึกษาหลักฐานหรือข้อมูลที่มีอยู่ตามสภาพ ปกติ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุป แล้วนำเสนอโดยวิธีพรรณนา และพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมพล เป็นจุฬาราชมนตรี ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม 2) ส่งเสริมการนำหลักการอิสลามมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแผ่คุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในศาสนศึกษา 4) บทบาทในการเป็นที่ปรึกษาในด้านศาสนาอิสลาม 5) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในศาสนศึกษา ซึ่งบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรีดังกล่าว สำนักจุฬาราชมนตรีมีบทบาทที่สำคัญในการที่จะพัฒนาการศึกษา นับเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการสร้างคนและพัฒนาสังคมที่สำคัญยิ่ง “อิสลาม” ได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาโดยตระหนักว่าการจัดการศึกษาที่ถูกต้องนั้นจะต้องเป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถของมนุษย์ไปพร้อมกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ให้กับเยาวชนทุกระดับได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพซึ่งจากบทบาทดังกล่าวของสำนักจุฬาราชมนตรี จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องและเป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้

คำสำคัญ:สำนักจุฬาราชมนตรี, จุฬาราชมนตรี

Abstract

The purpose of this research was to find out the educational administration role of Sheikhul Islam office in terms of His Excellency Aziz Phitakkumpon as the Sheikhul. The data collection was done by multiple methods covered the study of life history included the analysis of vision, mission and strategy of Sheikhul Islam Office, document study, study the evidence or available information, participatory observation and interview. The data analysis was done by content analysis and constructive analysis, then presented by descriptive method and descriptive analysis.

The research was found that the educational administration role of Sheikhul Islam Office in age of His Excellency Aziz Phitakkumpon included 1) Promote instructional management of Islamic schools,

2) Promote the application of Islamic principles for instructional management, 3) Promote and support the propagation of morals and ethics in religious education, 4) The role of a consultant in Islamic religion and 5) Promote the use of technology in religious education. The educational administration role of Sheikhul Islam Office as said above, Sheikhul Islam Office played an important role in the education development as the institution that was responsible for creating people and developing society. Most importantly, "Islam" had focused on education by recognizing that correct educational administration must develop knowledge and human capabilities along with the development of morals and ethics for all level of youth properly and effectively. The said role of Sheikhul Islam Office conformed and met the established strategy.

Keywords: Sheikhul Islam Office, Sheikhul Islam

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้มีคุณภาพ เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ช่วยสร้างทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ให้เกิดการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สร้างเจตคติ ค่านิยม ที่ถูกต้อง เอื้อต่อการพัฒนาตนเองและประเทศชาติ ดังนั้น การพัฒนาคนจึงจำเป็นต้องพัฒนาทั้งทางด้านความรู้ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ความตอนหนึ่งว่า “ท่านเป็นผู้มีความรู้สูงในสาขาวิชาที่ได้ศึกษามาทุกคนจึงมีภาระหน้าที่อันสำคัญยิ่งที่จะต้องนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ พร้อมทั้งสร้างสรรค์พัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองและมีศานติสุข ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้ท่านบรรลุถึงเป้าหมายอันสูงส่งนี้ คือ คุณธรรม บุคคลที่มีคุณธรรมย่อมมีความซื่อสัตย์สุจริตและไม่มีอคติอันเกิดจากความชอบ ความชัง ความขลาดความเขลา หากเที่ยงตรงมั่นคงอยู่ในความเป็นกลาง จะประพฤติปฏิบัติภารกิจใดก็มุ่งหมายให้บังเกิดผลเป็นประโยชน์ที่แท้จริงและยั่งยืน ทั้งแก่ตนเองและทุกคนในสังคมโดยถ้วนหน้านอกจากคุณธรรมดังกล่าวแล้ว สังคมจะมีความสุขได้ก็ต่อเมื่อบุคคลในชาติมีความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดินถิ่นเกิด โดยสร้างสรรค์สังคมให้ดีที่สุด ด้วยการรู้จักสามัคคี ความกตัญญูต่อบุคคลที่เป็นเครื่องหมายของคนดี หากมีคนดีเริ่มต้นจากบัณฑิตทั้งหลายขยายต่อไปยังชุมชน อำเภอ จังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศก็จะบังเกิดศานติสุขทั้งแก่ตนเองและประเทศชาติ ความรู้และคุณธรรมที่กล่าวมาเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่ช่วยสร้างความสำเร็จและความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ตน แก่ส่วนรวม และแก่ชาติบ้านเมืองต่อไป”[1]พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการศึกษานั้นสอดคล้องกับระบบการศึกษาในทัศนะของอัลอิสลามเนื่องจากการศึกษาในอิสลามไม่ใช่แค่การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ หรือทักษะจากชนรุ่นหนึ่งไปยังชนอีกรุ่นหนึ่ง แต่ในอิสลาม การศึกษามีความหมายที่กว้างและครอบคลุมทุกด้าน การศึกษาเป็นกระบวนการอบรมและบ่มเพาะสติปัญญา ร่างกายและจิตวิญญาณ เพื่อผลิตมนุษย์ที่สมบูรณ์[2]

การบริหาร คือ จัดสรรทรัพยากรหรือกำหนดนโยบายให้บรรลุอย่างน้อย 3 E คือ Equality (ความเสมอภาค) Equity (เป็นธรรม) Ethics (มีจริยธรรม)[3]การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ (efficient) และประสิทธิผล (effective) โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหาร (administrative function)[4]Peter F.Druckerการบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น[5] Haroldkoontzการบริหาร คือ การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยการอาศัยคน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นปัจจัยในการปฏิบัติงาน[6] Herbert A. Simon การบริหาร คือ กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างร่วมกัน[7]นอกจากนี้ Wise. กล่าวว่าการบริหาร(Administration) ยังเป็นกระบวนการในการกำหนดนโยบายหรือกระบวนการบริหารงานใดๆ ขององค์การที่ไม่ต้องการผลกำไรหรือผลประโยชน์ขององค์การ ผู้บริหารพยายามบริหารงานให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์การ ผลสำเร็จขององค์การมิได้คำนึงถึงผลตอบแทนที่สมาชิกจะได้รับ มีการดำเนินงานให้บุคคลหลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมกันทำงาน โดยมีการจัดการด้วย การใช้การวางระบบเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน ตั้งแต่การวางระบบการบริหารงานบุคคล การวางระบบข้อมูล การวางระบบการกำหนดนโยบายและการวางแผนการวางระบบพัสดุและงานการเงินโดยจัดให้ระบบทั้งหมดดำเนินไปอย่างประสานสอดคล้องและงานบรรลุเป้าหมายที่กว้างไว้[8]ทฤษฎีการบริหารการศึกษาทั้งหลายมีความสำคัญในฐานะทำหน้าที่ให้ข้อยุติทั่วไป ก่อให้เกิดการวิจัยทางการบริหารการศึกษาและการมี

ทฤษฎีต่างๆ มาใช้นั้นช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้ศึกษาที่ไม่จำเป็นต้องไปจดจำข้อมูลหรือข้อความต่างๆ เหล่านั้นได้ และนำมาประยุกต์ใช้ก็เพียงพอแล้ว ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษานั้นมีอยู่มากมาย สามารถจำแนกประเภทได้เป็นทฤษฎีภาวะผู้นำ ทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ ทฤษฎีบุคลิกภาพ ทฤษฎีองค์การ ทฤษฎีการบริหาร ซึ่งแยกย่อยออกไปเป็นทฤษฎีการบริหารการศึกษาจวบจนปัจจุบันนี้ยังไม่มีทฤษฎีการบริหารการศึกษาใดที่สามารถให้ภาพการบริหารที่สมบูรณ์ได้ ต้องมีการประยุกต์ทฤษฎีและแนวคิดหลากหลายมาใช้[9]

สถานศึกษา หมายถึง หน่วยงานตามกฎหมายที่มีหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นของภาครัฐหรือภาคเอกชน เช่น โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือ หน่วยงานการศึกษาอื่นๆ[10]

ในขณะที่เดียวกันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา49 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย มาตรา 80 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมาย เพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรม ปลูกจิตสำนึก และเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงาม และภูมิปัญญาท้องถิ่น[11]

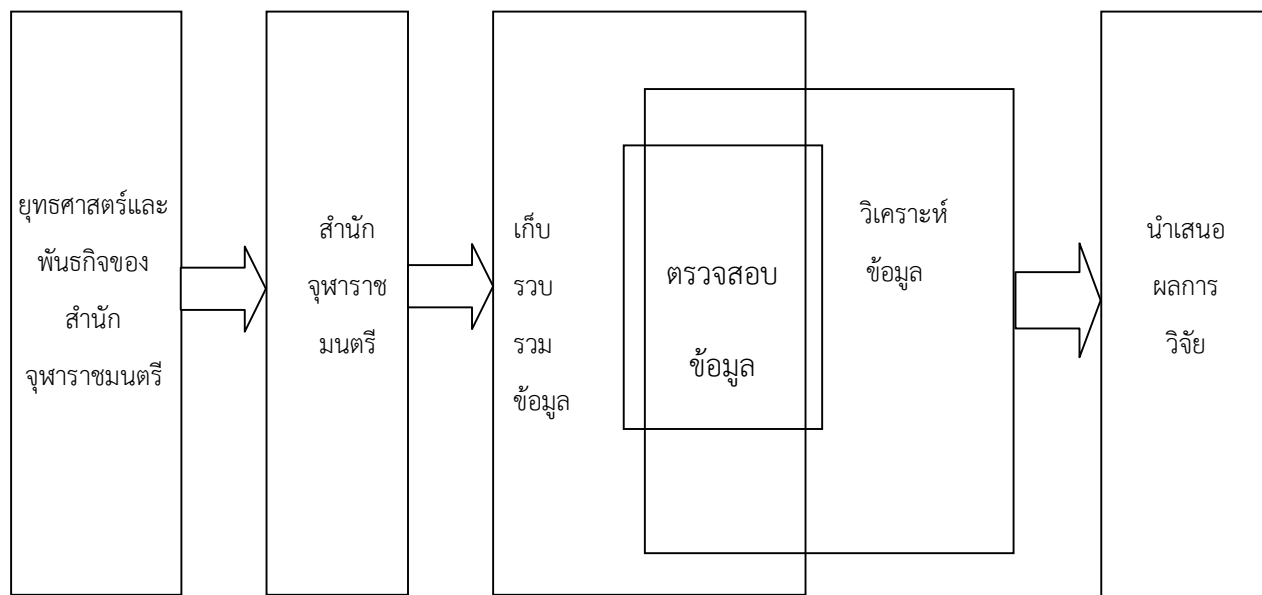
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อทราบบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล เป็น จุฬาราชมนตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทราบบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล เป็นจุฬาราชมนตรีผู้วิจัยได้ศึกษาและกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยใช้พันธกิจและยุทธศาสตร์ของสำนักจุฬาราชมนตรี เป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล เป็นจุฬาราชมนตรี

โดยศึกษาบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล เป็นจุฬาราชมนตรี มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามรายละเอียด ในภาพที่ 1

สำหรับรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย มีดังต่อไปนี้ คือ

1. ศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนได้แก่

1.1 ศึกษาจากประวัติของสำนักจุฬาราชมนตรี และประวัติของ ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล และงานเขียนทางการศึกษาที่เกี่ยวกับแนวคิดและบทบาทในการบริหารจัดการการศึกษา

1.2 ศึกษาหนังสือเอกสารและงานเขียนเกี่ยวกับแนวคิดและบทบาททางการบริหารจัดการการศึกษาและพัฒนาทางการศึกษา

1.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดและบทบาทในการบริหารจัดการการศึกษา

2. การเลือกกรณีศึกษา ผู้วิจัยโดยความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาได้กำหนดเกณฑ์คุณสมบัติของกรณีศึกษาไว้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลรวม 5 วิธี คือ การศึกษาประวัติชีวิต การวิเคราะห์เอกสาร การศึกษาหลักฐานหรือข้อมูลที่มีอยู่ตามสภาพปกติการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ ทั้งนี้โดยตัวผู้วิจัยได้ใช้เวลาในการเก็บรวบรวม ตรวจสอบ วิเคราะห์ และเขียนรายงานการวิจัย เพื่อนำเสนอข้อมูล รวมทั้งสิ้น 12 เดือน

4. การตรวจสอบ วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจะนำมาตรวจสอบเพื่อหาความตรง (Validity) และความเที่ยง (Reliability) จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปซึ่งแบ่งออกเป็นวิธีย่อยๆ 3 วิธี คือ 1) การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) 2) การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) และ 3) การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) แล้วนำเสนอโดยวิธีพรรณนา (Description) และพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

5. สรุปรายการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อทราบบทบาทในการบริหารจัดการการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล เป็นจุฬาราชมนตรี ทำการศึกษาจากกรณีศึกษาผู้เป็นตัวแทนของผู้นำทางการศึกษาโดยใช้บทบาทในการบริหารจัดการศึกษาท่านหนึ่ง

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับประวัติชีวิตและบทบาทในการบริหารจัดการการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล เป็นจุฬาราชมนตรี ในฐานะกรณีศึกษาของผู้นำทางด้านศาสนาอิสลามเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ตามที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 4 และบทที่ 5 ของงานวิจัยครั้งนี้ ทำให้สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้เป็นหัวข้อ ดังนี้ คือ

1. การใช้บทบาทในการบริหารจัดการการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล เป็นจุฬาราชมนตรี ซึ่งจะได้นำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ที่มาของบทบาทในการบริหารจัดการการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล เป็นจุฬาราชมนตรี

จากการศึกษาประวัติชีวิตของ ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล จุฬาราชมนตรีคนที่ 18 ของประเทศไทยเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารจัดการการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล อย่างไรก็ตาม จึงทำให้พิจารณาเห็นได้ว่า บทบาทต่างๆ ของ ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล จุฬาราชมนตรีคนที่ 18 ของประเทศไทย ได้เริ่มพัฒนาขึ้นโดยลำดับในลักษณะของการสั่งสมมาทีละเล็กทีละน้อยตลอดระยะเวลาที่ยาวนานในช่วงชีวิตของ ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล บทบาททางการศึกษาก่อนเข้ารับตำแหน่งจุฬาราชมนตรีโดยดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการจัดทำหลักสูตรและตำราอิสลามศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ดำรงตำแหน่งกรรมการจัดทำหลักสูตรและตำราอิสลามศึกษา สมาคมคุรุสัมพันธ์, ดำรงตำแหน่งกรรมการส่งเสริม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่, ดำรงตำแหน่งกรรมการส่งเสริม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ดำรงตำแหน่งกรรมการส่งเสริม วิทยาลัยอิสลามยะลา, ดำรงตำแหน่งกรรมการจัดทำหลักสูตรและตำราอิสลามศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ดำรงตำแหน่งกรรมการจัดทำหลักสูตรและตำราอิสลามศึกษา สมาคมคุรุสัมพันธ์, อดีตครูสอนศาสนาอิสลาม มัสยิด บ้านหัวเขา (วันศุกร์เช้า), มัสยิดมัสยาเกาะห์ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา การดำรงตำแหน่งต่างๆ ก่อนเข้ารับตำแหน่งจุฬาราชมนตรี ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา (สว.) ตั้งแต่ พ.ศ. 2539-2543, ดำรงตำแหน่งรองประธานกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย คนที่ 1, ดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย คนที่ 1, ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา, ดำรงตำแหน่งประธานชมรมคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด 14 จังหวัดภาคใต้, ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้, ดำรงตำแหน่ง

ประธานคณะกรรมการยุติธรรม ความเสมอภาค และความมั่นคงในสมาชิกสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้, ประธานคณะกรรมการกิจการอิทธิพลในสมาชิกสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้, ดำรงตำแหน่ง กรรมการวิสามัญติดตาม เร่งรัด ประเมินผลการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ วุฒิสภา, ดำรงตำแหน่ง ประธานคณะทำงานปรับปรุง ยกร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยครอบครัวและมรดกตามหลักการอิสลาม, ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการอิทธิพลในคณะกรรมการวิสามัญติดตาม เร่งรัด ประเมินผลการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ วุฒิสภา, ดำรงตำแหน่งกรรมการนโยบายและอำนวยการการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้, ดำรงตำแหน่งกรรมการอิสระไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีเหตุการณ์มัสยิดกรือเซะ, ดำรงตำแหน่งกรรมการอิสระไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีเหตุการณ์ตากใบ, ดำรงตำแหน่งประธานชมรมคณะกรรมการอิสลาม 4 จขต., ดำรงตำแหน่งกรรมการที่ปรึกษา ทท.4 (โครงการไทยมุสลิม แก้ปัญหามุสลิม) ในอดีต, ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการพิจารณาตีความตามกฎหมายอิสลาม ประจำ จังหวัดสงขลา ที่มีศียาเยมาห์ อำเภอลาดใหญ่ ในตำแหน่งแทนดาโต๊ะยุติธรรม, ตลอดจนดำรงตำแหน่ง บทบาททางการเมือง ซึ่งอาจสรุปได้ว่าบทบาทในการบริหารการศึกษาเหล่านั้น มาจากองค์ประกอบสำคัญของ ๗พณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพลรวมสี่ประการ คือ ความรู้ ความสามารถ ความประพฤติและบุคลิกภาพ และคุณสมบัติส่วนตัว ซึ่งองค์ประกอบที่ 4 นี้ เมื่ออยู่ในเงื่อนไขของบรรยากาศและบริบทการบริหารงานของผู้นำทางศาสนาอิสลามที่เห็นความสำคัญทางการศึกษา ตลอดจนปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้ ๗พณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพลมีบทบาทในการบริหารการศึกษา ทำให้เกิดประโยชน์ในการบริหารงานทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยได้มอบหมายนโยบายให้สำนักจุฬาราชมนตรีดำเนินการตามภารกิจต่างๆ โดยเฉพาะทางการศึกษาของอิสลามและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

จากการอธิบายประวัติและที่มาบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของ ๗พณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล จึงมีข้อสรุปอยู่ 2 ประเด็น คือ บรรยากาศและบริบทการบริหารงานของผู้นำทางศาสนาอิสลามที่เห็นความสำคัญทางการศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และอีกประเด็นหนึ่ง คือ องค์ประกอบสำคัญ 4 ประการของ ๗พณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล และนอกจากบรรยากาศและบริบทการบริหารของผู้นำทางศาสนาอิสลามที่เห็นความสำคัญทางการศึกษาที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น ประวัติและที่มาของบทบาทในการบริหารการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี จึงทำให้พิจารณาเห็นได้ว่าบทบาทในการบริหารงานต่างๆ ของ ๗พณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล ทั้งที่อยู่ในพันธกิจและยุทธศาสตร์ของสำนักจุฬาราชมนตรีและที่อยู่นอกเหนือจากกรอบทฤษฎีของนักวิชาการได้เริ่มพัฒนาขึ้นโดยลำดับ ซึ่งอาจสรุปได้ว่า บทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี เหล่านี้มาจากองค์ประกอบที่สำคัญของ ๗พณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล รวม 4 ประการ คือ ความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ และบุคลิกภาพและคุณสมบัติส่วนตัว ที่มาของบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ๗พณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล เป็นจุฬาราชมนตรี มีข้อสรุปอยู่ 2 ประเด็น คือ 1) บริบทในการบริหารงานการศึกษาของท่านที่เห็นความสำคัญทางการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 2) องค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการของ ๗พณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล และนอกจากบริบทในการบริหารงานการศึกษาของท่านที่เห็นความสำคัญทางการศึกษาที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ประวัติและที่มาบทบาทในการบริหารงานทางการศึกษาที่สำคัญประกอบ 4 ข้อ ของ ๗พณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล ได้แก่ 1)ด้านความรู้ พบว่า ๗พณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล เป็นบุคคลที่มีความรู้ดี เฉลียวฉลาด โดยท่านจะศึกษาทั้งสายสามัญจากประวัติการศึกษาของท่าน นอกจากท่านจะศึกษาทางด้านสายสามัญและยังศึกษาทางด้านศาสนาทั้งในประเทศแล้วท่านยังไปศึกษาต่อทางด้านศาสนาที่ประเทศซาอุดีอาระเบีย) ด้านความสามารถ ๗พณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล เป็นผู้ที่มีความสามารถมีสติปัญญาดี มีความเฉลียวฉลาด เป็นผู้มีความสามารถหลากหลายทั้งด้านการพัฒนาทางการศึกษา การศาสนา การเมือง จนได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต่างๆ เป็นสมาชิกวุฒิสภาสัดส่วนผู้นำศาสนาอิสลาม นอกจากนั้นแล้วยังเป็นที่ปรึกษากระทรวงศึกษาธิการในการจัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษาเพื่อใช้ในสถานศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตรได้แต่งตั้งให้เป็นกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) เพื่อศึกษาปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทำให้ได้รับโอกาสและได้แสดงความสามารถเกี่ยวกับการพัฒนาทางการศึกษา จนได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ดังได้กล่าวไว้ในประวัติของท่านและในปี พ.ศ. 2539 ท่านได้รับการแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกวุฒิสภาสัดส่วนผู้นำศาสนาอิสลาม และวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ได้รับลงคะแนนเสียงเป็นอันดับ 1 จากกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทั่วประเทศให้ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรีตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ซึ่งนับโดยเป็นคนี่ 2 ต่อจากนายสวาสดิ์ สุมาลยศักดิ์ และได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นจุฬาราชมนตรีคนที่ 18 เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2553 3) ด้านความประพฤติของ ๗พณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล ท่านเป็นผู้ที่มีความประพฤติเรียบร้อยสมควรเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนโดยทั่วไป อยู่ในกรอบศีลธรรมและ

คุณธรรมอย่างเต็มมาโดยตลอด อีกทั้งยังช่วยเหลืองานสาธารณะประโยชน์อื่นๆอีกมากมาย จนเป็นที่ประจักษ์กับบุคคลทั่วไป สมกับที่ท่านเป็นลูกคนไทยโดยสืบเชื้อสายมาจากสุลต่าน สุลัยมาน ชาห์ ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมถึงรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง เป็นบุคคลที่โชคดี หลังจากนายประเสริฐ มะหะหมัดได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นจุฬาราชมนตรี ได้เสนอชื่อท่านเพื่อโปรดเกล้าฯ ให้เป็นกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และได้มอบหมายให้ดูแลงานวิชาการร่วมกับ นายวินัย สมะออน ต่อมาในปี พ.ศ. 2530 ประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลาได้ถึงแก่กรรม คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลาได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ท่านเป็นประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา และได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งนี้มาโดยตลอด และเมื่อพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ได้ประกาศใช้ โดยกำหนดให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยประกอบด้วยกรรมการผู้ที่เป็นผู้แทนของแต่ละจังหวัด ซึ่งท่านก็ได้รับการเลือกให้เป็นผู้แทนคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลาในคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย โดยเคยดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการและรองประธานกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ในชุดที่มีนายสวาสดี สุมาลัยศักดิ์ อดีตจุฬาราชมนตรี เป็นประธานกรรมการ ท่านมีความรับผิดชอบตามตำแหน่งที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี จึงอาจกล่าวได้ว่าโดยความประพฤติของ ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล ที่หล่อหลอมมาตั้งแต่เยาว์วัยจนถึงปัจจุบัน มีส่วนช่วยสร้างสมลักษณะนิสัยที่ดีให้กับ ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล ยึดหลัก ซื่อสัตย์สุจริต นอกจากนี้ยังประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบศีลธรรมและคุณธรรมอย่างดีมาโดยตลอด ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล ได้ช่วยเหลืองานสาธารณะประโยชน์อื่นๆอีกมากมาย จนเป็นที่ประจักษ์เห็นกับบุคคลทั่วไป4) บุคลิกภาพและคุณสมบัติส่วนตัว โดยสภาพทางกายภาพ ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล ท่านเป็นคนสุขภาพเรียบร้อยอ่อนโยน อ่อนน้อมถ่อมตน นำเลื่อมใสศรัทธา และมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี เหมาะสมกับตำแหน่งดังที่กล่าวมา แม้ท่านไม่ใช่ชาวไทยเชื้อสายมลายูแต่ที่ผ่านมามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาคใต้มาหลายกรรมวาระ จนได้รับการไว้วางใจ นอกจากการสนิทแนบแน่นกับพี่น้องมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว พื้นที่ 4 อำเภอของ จังหวัดสงขลา คือ นาทวี จะนะ เทพา และสะบ้าย้อยก็มีเหตุความไม่สงบเกิดขึ้นซึ่ง ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล ต้องเข้าไปรับผิดชอบในฐานะผู้นำศาสนาประจำจังหวัด และการเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรง คือ การดำรงตำแหน่งสำคัญในกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) เมื่อสมัชชาจุฬาราชมนตรี พ.ศ. 2547. ทักษิณ ชินวัตร ด้วยบุคลิกของท่านจึงทำให้ท่านได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรี ซึ่งเป็นมุสลิมสายใต้คนแรก และเป็นสุนทรียชนที่ 5 ที่ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรี คุณลักษณะเหล่านี้ทำให้พิจารณาได้ว่าเป็นองค์ประกอบให้เกิดบทบาทจากการอธิบายประวัติและที่มาของบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของ ฯพณฯ อาคิสพิทักษ์कुมล จึงมีข้อสรุปอยู่ 2 ประเด็น คือ 1) บริบทในการบริหารงานการศึกษาของท่านที่เห็นความสำคัญในด้านการศึกษานักจุฬาราชมนตรี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 2) องค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการของ ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านความสามารถ 3) ด้านความประพฤติ 4) บุคลิกภาพและคุณสมบัติส่วนตัว จึงทำให้พิจารณาเห็นได้ว่าบทบาทในการบริหารงานต่างๆ ของ ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์कुมล ทั้งที่อยู่ในกรอบพันธกิจและยุทธศาสตร์ของสำนักจุฬาราชมนตรีและที่อยู่นอกเหนือจากการอบทฤษฎีของนักวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของฟีดเลอร์ (Fiedler's Contingency Theory of Leadership) และทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์วงจรชีวิต (Life Cycle Theory of Leadership) ซึ่งแต่ละทฤษฎีมีรายละเอียดพอสรุป ได้ดังนี้ภาวะผู้นำตามทฤษฎีสถานการณ์ของ ฟีดเลอร์. (Fred E. Fiedler. 1967[12] พบว่าภายใต้สถานการณ์ที่แตกต่างกันผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะมีภาวะผู้นำหรือมีพฤติกรรมการเป็นผู้นำแตกต่างกันออกไปด้วยปัจจัยที่นำมาใช้ในการกำหนดสถานการณ์และแบบภาวะผู้นำนั้นมีอยู่ 3 เรื่องด้วยกัน คือ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม (Leader Follower Relations) หมายถึง ความเชื่อถือศรัทธาและการยอมรับของผู้ตามที่มีต่อ 2) ผู้นำระบบโครงสร้างของงาน (Task Structure) หมายถึง การจัดระบบงานและแนวปฏิบัติในการทำงานรวมทั้งเป้าหมายของงานไว้ชัดเจน และ 3) อำนาจโดยตำแหน่งของผู้นำ (Position Power) หมายถึง ว่าผู้นำมีขอบเขตของการใช้อำนาจเพียงพอกับในแง่ของการให้คุณและให้โทษแก่ผู้ตามซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ พราวเดอร์. (Pounder.2001)[13] ได้เสนอภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะคือ 1) ผู้นำจะต้องมีบารมีที่มีความสามารถพิเศษในการโน้มน้าวดึงดูดใจผู้อื่น 2) ผู้นำที่มีการจูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจหรือแรงผลักดัน 3) ผู้นำที่คำนึงถึงตัวตนของบุคลากร และ 4) ผู้นำที่สามารถกระตุ้นความคิดผู้ตามซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ปราชญา กล้าผจญ. (2551) ได้กล่าวผู้นำในเชิงปฏิรูปของเบิร์นส์สรุปลักษณะผู้นำเป็น 3 แบบได้แก่ 1) ผู้นำการแลกเปลี่ยนได้แก่ ผู้นำที่ติดต่อกับผู้ตามโดยการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันและสิ่งแลกเปลี่ยนนั้นต่อมากลายเป็นประโยชน์ร่วมกันลักษณะนี้พบได้ในองค์กรทั่วไปเช่นทำงานดีก็ได้เลื่อนขั้นทำงานก็จะได้ค่าจ้าง 2) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้แก่ ผู้นำที่ตระหนักถึงความต้องการของผู้ตามพยายามให้ผู้ตามได้รับการตอบสนองสูงกว่าความต้องการของผู้ตามเน้นการพัฒนาผู้ตามกระตุ้นและยกย่องซึ่งกันและกันจนเปลี่ยนผู้ตามเป็นผู้นำและมีการเปลี่ยนต่อๆ กันไปเรียกว่า Domino Effect ต่อไปผู้นำการเปลี่ยนแปลงก็จะเปลี่ยนเป็นผู้นำจริยธรรมตัวอย่างผู้นำลักษณะนี้ได้แก่ผู้นำชุมชนและ 3) ผู้นำจริยธรรม ได้แก่ ผู้นำที่

สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ตามซึ่งผู้นำจะมีความสัมพันธ์กับผู้ตามในด้านความต้องการ (Needs) ความปรารถนา (Aspirations) ค่านิยม (Values) และควรรยึดจริยธรรมสูงสุดคือความเป็นธรรมและความยุติธรรมในสังคมผู้นำลักษณะนี้มุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ตอบสนองความต้องการและความจำเป็นอย่างแท้จริงของผู้ตาม ตัวอย่างผู้นำจริยธรรมที่สำคัญคือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงแสดงเป็นนัยกว้างแถมและมองการณ์ไกล นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงเช่นโครงการน้ำพระทัยจากในหลวง โครงการอีสานเขียว[14] ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ไชยมอนด์. (Simons.1999: cited in Pounder)ยังได้เสนอภาวะผู้นำควรมีลักษณะ 6 ประการดังนี้ 1) ผู้นำมีความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่นในวิสัยทัศน์และคุณค่าของผู้นำ 2) ผู้นำที่ยึดหลักคุณธรรมและผู้นำมีคำพูดและแนวปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน 3) ผู้นำที่สามารถกระตุ้นให้ผู้ตามเกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆและพร้อมที่จะยอมรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นและใช้ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นโอกาสในการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ต่อไป 4) ผู้นำให้ความสำคัญกับความจำเป็นของผู้ตามและดูแลเอาใจใส่คุณภาพชีวิตการทำงานหรือที่เรียกว่าการบริหารความประทับใจ 5) ผู้นำที่คำนึงถึงตัวตนของบุคลากรโดยการทำงานร่วมกันเหมือนเป็นโค้ชที่มีความสามารถในการสอนงานแนะนำคำติชมและชมผลงานของพนักงานอย่างสร้างสรรค์และที่สำคัญยิ่งเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญผู้ตามได้อย่างดีเยี่ยมและ6) ผู้นำควรกระตุ้นให้ผู้ตามคิดในทิศทางใหม่ๆเพื่อให้ผู้ตามเกิดความสนใจและทำหายในงานที่ทำและสนับสนุนให้เกิดการคิดแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง[15] ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ไทเลอร์. (Tyler:1949) กล่าวว่า การที่จะได้มาซึ่งผลของการคิดที่ครอบคลุม การวิจัยที่เชื่อถือและยืนยันได้ และผลสะท้อนกลับของการใช้หลักสูตรจึงต้องเกิดจากบุคคลที่หลากหลายแต่ละบุคคล จากแต่ละฝ่ายจะมีแง่คิด มุมมองและความตั้งใจ รวมถึงเป้าหมายในการพัฒนาคน ผ่านกระบวนการทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม การร่างและการออกแบบหลักสูตร รวมถึงการพิจารณายอมรับในหลักสูตรไม่สามารถจำกัดอยู่เพียงแค่ดวงของครู ผู้บริหารการศึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรเท่านั้น การตัดสินใจในการกำหนดหลักสูตรจะเกิดขึ้นภายใต้บริบทที่เป็นปัจจุบันของชุมชน จังหวัด ภาค หรือประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น[16] ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ เว็บบ์. (Webb, Metha and Jordan: 2003)หลักสูตรที่ดีและเป็นที่ยอมรับของสถานที่หนึ่ง ก็ไม่ได้หมายความว่าใช้ได้ดีและเกิดสัมฤทธิ์ผลที่ดีกับอีกสถานที่หนึ่ง หรือที่เดียวกัน แต่ในเวลาที่แตกต่างกันหรือใช้กับผู้เรียนต่างกลุ่มกัน[17] ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ลิเคิร์ต. (Rensis.Likert: 1967) ได้เสนอลักษณะผู้นำเป็น 4 แบบ คือ 1)แบบใช้อำนาจ (Explorative-Authoritative) ผู้บริหารใช้อำนาจเผด็จการสูง ใ่ว่างใจผู้ใต้บังคับบัญชาเล็กน้อยบังคับบัญชา แบบขู่ข่มมากกว่าการชมเชยการติดต่อสื่อสารเป็นแบบทางเดียวจากบนลงล่าง การตัดสินใจอยู่ในระดับเบื้องบนมาก 2)แบบใช้อำนาจเชิงเมตตา (Benevolent-Authoritative) ปกครองแบบพ่อปกครองลูก ให้ความไว้วางใจ ผู้ใต้บังคับบัญชา ใจดีโดยการให้รางวัลแต่บางครั้งขู่ลงโทษยอมให้การติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนได้บ้าง รับฟังความคิดเห็นจากผู้ใต้บังคับบัญชาบ้าง และบางครั้งยอมให้ตัดสินใจแต่อยู่ภายใต้การควบคุมอย่างใกล้ชิดของผู้บังคับบัญชา 3)แบบปรึกษาหารือ (Consultative-Democratic)ผู้บริหารจะให้ความไว้วางใจ และการตัดสินใจแต่ไม่ทั้งหมด จะใช้ความคิดเห็นและความเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ ให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจจะลงโทษนานๆ ครั้งและการใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีการติดต่อสื่อสารแบบ2 ทางจากระดับล่างขึ้นบนและจากระดับบนลงล่าง การวางนโยบายและการตัดสินใจมาจากระดับบน ขณะเดียวกันก็ยอมให้การตัดสินใจบางอย่างอยู่ในระดับล่าง ผู้บริหารเป็นที่ปรึกษาในทุกด้านและ 4)แบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Participative-Democratic) ผู้บริหารให้ความไว้วางใจ และเชื่อถือผู้ใต้บังคับบัญชา ยอมรับความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ มีการให้รางวัลตอบแทนเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจแก่กลุ่มมีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตั้งจุดประสงค์ร่วมกัน การประเมินความก้าวหน้ามีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทาง ทั้งจากระดับบนและระดับล่าง ในระดับเดียวกันหรือในกลุ่มผู้ร่วมงานสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารได้ทั้งในกลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มผู้ร่วมงานLikertพบว่า การบริหารแบบที่ 4 จะทำให้ผู้นำประสบผลสำเร็จและเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ[18] ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดที่ว่าแนวทางดีผู้นำไปใช้ได้ดีก็ทำให้สถานศึกษาพัฒนาและเจริญก้าวหน้าไปด้วยซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ รัตนา ดวงแก้ว. (2556) เสนอว่าปัจจัยในพัฒนาคุณภาพการศึกษามีแนวคิดดังนี้ 1) ทรัพยากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงต้องคำนึงถึงหลักการจัดสรรทรัพยากร 4 ประการ ได้แก่ ความเสมอภาค ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความเพียงพอหรือความเหมาะสม โดยเฉพาะยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาประจำปี ที่กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบต้องมีขอบเขตซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี ของประเทศ เป็นสำคัญ 2) วิธีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องคำนึงถึงความเสมอภาค และความเหมาะสมตามความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนและสถานศึกษา โดยอาจใช้สูตรการจัดสรรงบประมาณใน 3 ลักษณะ ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณแบบพื้นฐาน การจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษ และการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนและสถานศึกษาที่มีความจำเป็นพิเศษและ 3) การบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับสังคมที่

เปลี่ยนแปลงเป็นความรับผิดชอบรวมทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติ และควรใช้กรอบแนวคิดการบริหารจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามทฤษฎีเชิงระบบแบบเปิดที่ต้องอาศัยความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยนำออก และข้อมูลย้อนกลับ โดยพิจารณาร่วมกับองค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านหลักสูตรสื่อการสอนเทคโนโลยี การประเมินผลผู้เรียนการประเมินและพัฒนาครู การประเมินคุณภาพสถานศึกษาและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาปัจจัยในการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาการศึกษา [19]ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ เลวินท์. (Levin. 2012) ได้กล่าวไว้ว่า ภาครัฐต้องรับผิดชอบในการดำเนินการให้เป็นรูปธรรม ได้แก่ 1) ผู้บริหารระดับสูงของรัฐบาลและผู้บริหารระดับกระทรวงศึกษาธิการต้องมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็งและมีมุมมองทางการเมืองที่สร้างสรรค์ พร้อมทั้งจะสนับสนุนงบประมาณ ออกกฎหมาย และส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยอื่นๆ เพื่อให้คุณภาพการศึกษาเป็นที่ยอมรับของสาธารณชนและระดับนานาชาติ 2) ต้องกำหนดให้การศึกษาเป็นวาระที่สำคัญของชาติโดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน ไม่ซับซ้อนและมีพลัง ซึ่งหมายถึง สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ทุกภาคส่วนของสังคมร่วมกันรับผิดชอบต่อคุณภาพการศึกษาของประเทศ 3) ทุกภาคส่วนของการศึกษาร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาอย่างเข้มแข็ง โดยมองว่าเป็นภาระหน้าที่ของตนที่ต้องรับผิดชอบและมีพันธะผูกพันในการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาให้บรรลุผลและ 4) เน้นการเสริมสร้างสมรรถนะของสถานศึกษา โดยยกระดับความรู้ความสามารถของสมาชิกทุกคนในองค์กรเพื่อที่จะจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามที่คาดหวังในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาอันเนื่องมาจากด้านความรู้ [20] ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของโนนาคาและทาเคอูจิ. (Nonaka and Takeuchi: 2000) ได้นำเสนอแนวคิดเรื่องการสร้างและกระจายความรู้ในองค์กรซึ่งเกิดเป็นวงจรความรู้ระหว่างความรู้ที่อยู่ในตัวคนและความรู้โดยนัยกับความรู้ที่ ชัดแจ้งโดยใช้โมเดล SECEI knowledge conversion ในการอธิบาย ซึ่งแบ่งการสร้างความรู้เป็น 4 ชั้น ดังนี้ ชั้นที่ 1: กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการแบ่งปัน ประสบการณ์และการสร้างความรู้ที่เป็นนัย โดยที่บุคคลสามารถรับความรู้ที่เป็นนัยได้โดยตรงจากผู้อื่น โดยปราศจากการใช้ภาษาหรือ การคุยกัน คือ บุคคลจะได้รับความรู้ผ่านการดำรงชีวิตร่วมกันกับผู้อื่น มีการสังเกตซึ่งกันและกัน และการอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกันสิ่งสำคัญของขั้นตอนนี้ คือ “ประสบการณ์” ประสบการณ์เกิดได้จากการสังเกต การลอกเลียนแบบการฝึกหัด การลงมือปฏิบัติ เช่น พนักงานเข้าใหม่จะเรียนรู้จากพนักงานที่มีประสบการณ์ผ่านการฝึกอบรมแบบ On the Job Training ดังนั้น ความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นในขั้นตอนนี้จึงมีลักษณะที่เรียกว่า “ความรู้ที่เห็นพ้องต้องกัน” ชั้นที่ 2: กระบวนการกระจายสู่ภายนอก ระหว่างขั้นตอนนี้ความรู้ที่เป็นนัยหรือที่อยู่ในตัวคนจะเชื่อมต่อเข้ากับความคิดที่ชัดเจนกล่าวคือ ความรู้ที่ได้มาจากขั้นที่ 1 จะถูกนำมาแสดงให้เห็นในรูปแบบที่สามารถ เข้าใจได้ กว้างและครอบคลุมมากขึ้น ขั้นตอนนี้เป็นหัวใจของกระบวนการสร้าง ความรู้ เพราะเป็นขั้นที่ความรู้ที่เป็นนัยถูกทำให้เป็นความรู้ที่ชัดเจนโดยผ่านการเปรียบเทียบการใช้ตัวอย่างการสร้างแนวคิด คือ ตัวแบบขั้นตอนนี้จึงมีลักษณะที่เรียกว่า “ความรู้ที่เกี่ยวกับการสร้างแนวคิด” Conceptual Knowledge ชั้นที่ 3: การรวมเข้าด้วยกัน ในขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการของการทำให้ความคิดต่างๆเป็นระบบเพื่อให้เกิดเป็นความรู้ ความรู้ที่ชัดเจนจะถูกรวมกันโดยอาศัยการแลกเปลี่ยนของบุคคล เป็นหลักความรู้จะเกิดการรวมตัวกันผ่านสื่อต่างๆเช่น การประชุม การสัมมนา การสนทนา การติดต่อผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ความรู้ลักษณะนี้เรียกว่า “ความรู้ที่เป็นระบบ” Systematic Knowledge และขั้นที่ 4: กระบวนการรวมเข้าสู่ภายใน ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการของการประมวลให้ความรู้ที่ชัดเจน กลายเป็นความรู้ที่เป็นนัย กล่าวคือ ความรู้ที่ชัดเจน(เป็นที่ประจักษ์) จากขั้นที่ 3 จะเปลี่ยนกับไปเป็นความรู้โดยนัยอีกครั้ง ซึ่งเปรียบเทียบได้กับการเรียนรู้จากการกระทำประสบการณ์ที่ผ่าน ขั้นที่ 1-2 -3 ซึ่งประสบการณ์เหล่านั้น จะทำให้บุคคลกลายเป็นทรัพย์สินที่มีค่าความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นจึงมีลักษณะที่เรียกว่า “ความรู้เชิงปฏิบัติการ” [21]

ตอนที่ 2 การใช้บทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล เป็นจุฬาราชมนตรี

สำหรับการใช้บทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล เป็นจุฬาราชมนตรีการใช้บทบาทในการบริหารตามกรอบและการบริหารการศึกษา ได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษา โดยได้กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ เกี่ยวกับการศึกษาเป็นสำคัญตามที่ปรากฏ คือ

วิสัยทัศน์ สำนักจุฬาราชมนตรี : เป็นองค์กรในการขับเคลื่อนสังคมมุสลิม ในมิติทางด้านศาสนา การศึกษา วัฒนธรรม และการพัฒนาคุณภาพชีวิต

พันธกิจสำนักจุฬาราชมนตรี : 1. ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.25402. เผยแผ่ความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม 3. พัฒนาศักยภาพด้านการศึกษาและด้านอื่นๆ ของบุคลากรและองค์กรมุสลิมทุกระดับ 4. เสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว 5. เสริมสร้างความเข้าใจอันดีของคนใน

ชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม 6. ประสานความร่วมมือกับองค์การภาครัฐ ศาสนา และเอกชน เพื่อพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ สร้างความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศในด้านการบริหารกิจการ ศาสนา การศึกษา วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ ฯลฯ

ด้านยุทธศาสตร์ สำนักจุฬาราชมนตรีได้กำหนดยุทธศาสตร์ : ยุทธศาสตร์ที่ 1 หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1 กลยุทธ์ คือ 1. ส่งเสริมและสนับสนุนด้านศาสนศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ คือ 1. ส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแผ่หลักธรรมของศาสนาที่ถูกต้อง 2. ใช้สื่อสารมวลชนให้เป็นประโยชน์ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางศาสนา 3. พัฒนาระบบบริหารจัดการในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของแต่ละศาสนาให้มีประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาสังคมเข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 1 กลยุทธ์ คือ 1. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในศาสนาให้มีคุณภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 4 พหุวัฒนธรรมดำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติ ประกอบด้วย 1 กลยุทธ์ คือ 1. สร้างการรับรู้และความเข้าใจในกิจการศาสนา ยุทธศาสตร์ที่ 5 เสริมสร้างพลังทางสังคม ประกอบด้วย 1 กลยุทธ์ คือ 1. ส่งเสริมการเผยแผ่ศาสนาให้เข้าถึงประชาชนในทุกพื้นที่ ยุทธศาสตร์ที่ 6 การสร้างความเชื่อมโยงกับต่างประเทศ ประกอบด้วย 1 กลยุทธ์ คือ 1. สร้างความรับรู้ความเข้าใจด้านศาสนาในสังคมไทยแก่ชาวต่างชาติ

นอกจากรองรับงานด้านนโยบายจาก ฯพณฯ จุฬาราชมนตรีและงานตามอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีแล้ว ด้านการบริหารทางศาสนาและการเป็นผู้ประสานงานในกิจการด้านงานศาสนาอิสลามในประเทศไทยแล้ว ต้องรองรับงานตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 49/2559 ลงวันที่ 22 สิงหาคม 2559 เรื่อง มาตรการอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนาต่างๆ ในประเทศไทย โดยสรุป คือ ข้อ 2-3. ให้หน่วยงานของรัฐส่งเสริมและสนับสนุน และการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนที่ถูกต้อง ตามแนวทางในแต่ละศาสนา เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา สอดคล้องกับความเลื่อมใสศรัทธาของผู้ที่นับถือศาสนานั้นๆ โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย อันได้แก่ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์ ซึ่งได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญและรัฐได้ให้การอุปถัมภ์คุ้มครองเรื่อยมา ข้อ 4 ให้หน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษา ด้านศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรทางศาสนาต่างๆ ที่ทางราชการรับรอง ร่วมกันกำหนดมาตรการ และกลไกในการส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ของศาสนิกชน ของทุกศาสนา การนำหลักธรรมคำสอนของศาสนามาปรับใช้ในชีวิตประจำวันในด้านต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการปฏิรูปประเทศ เช่น การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ การมีธรรมาภิบาล ความซื่อสัตย์สุจริต ความสามัคคีปรองดอง การสร้างสังคมสันติสุข การกำหนดมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นดังกล่าวในข้อ 3 ฯลฯ

จากนั้น ได้กำหนดแผนงานดำเนินงานและงานโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวตลอดจนด้านการศึกษาอิสลาม บรรจุลงในโครงสร้างงานภายในสำนักจุฬาราชมนตรี เพื่อดำเนินการ ได้แก่ 1. สถาบันวะสะฎียะฮ์เพื่อสันติภาพและการพัฒนา 2. สถาบันพัฒนาผู้นำศาสนาอิสลาม ดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามยุทธศาสตร์ที่กำหนด อีกทั้งได้ร่วมกับคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและโรงเรียนคุรุสัมพันธ์ (สมาคมอิสลามแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์) ในการขับเคลื่อนการศึกษาอิสลามในประเทศไทย

ด้านการสนับสนุนเกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียนไทยที่เดินทางไปศึกษาต่อต่างประเทศนั้น สำนักจุฬาราชมนตรีเป็นผู้จัดการสอบนักเรียนเพื่อชิงทุนการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ณ มหาลย์อัลลอฮ์ฮ์ กรุงโคโรประเทศอียิปต์ จำนวน 80 ทุนต่อปี และทุนการศึกษาจากประเทศต่างๆ ในประเทศทางตะวันออกกลาง และเป็นผู้รับรองวุฒิการศึกษา ออกใบรับรองสถานะและความประพฤติของนักเรียนที่จะเดินทางไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ ทั้งนักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษาและนักเรียนที่ใช้ทุนการศึกษาของตนเอง เป็นผู้ประสานงานกับสถานทูตต่างๆ ในการดูแลนักเรียนที่เดินทางไปศึกษาต่อในประเทศนั้นๆ ตลอดจนช่วยเหลือกรณีมีเหตุการณ์ที่ไม่ปกติ และเป็นหน่วยประสานติดตามผลเรื่องการเรียน เรื่องความเป็นอยู่ของนักเรียน โดยมีสมาคมนักเรียนไทยในต่างประเทศ จัดทำหนังสือไปยังสถานทูตไทยในกรุงโคโร ขอความกรุณาให้อำนวยความสะดวกกับนักเรียนไทยในการดำเนินการจัดทำในเรื่องต่างๆฯ เป็นที่ปรึกษาด้านการจัดทำหลักสูตร หนังสือ และตำราด้านศาสนา เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนของนักเรียนและนักศึกษา, ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร และสาขาวิชาต่างๆ ในสถาบันการศึกษา, ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

ตอนที่ 1 ที่มาของบทบาทในการบริหารการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล เป็น จุฬาราชมนตรี

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

จากการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับประวัติชีวิตและบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล เป็นจุฬาราชมนตรี ในฐานะกรณีศึกษาของผู้นำทางด้านศาสนาอิสลามเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ตามที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 4 และบทที่ 5 ของงานวิจัยครั้งนี้ ทำให้สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้เป็นหัวข้อ ดังนี้ คือ การสรุปถึงที่มาของบทบาทในการบริหารการศึกษาของ จุฬาราชมนตรี เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นจุดเริ่มแรกในการศึกษาที่เกี่ยวกับบทบาทและการใช้บทบาทต่างๆ ในการบริหารจัดการศึกษา เมื่อพิจารณาทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของนักวิชาการทั้งหลายจะพบว่า มีอยู่หลายทฤษฎี สำหรับการศึกษา เรื่องบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล เป็นจุฬาราชมนตรี ครั้งนี้ ผู้วิจัย สรุปได้ว่าบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของ ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล เริ่มพัฒนาขึ้นในลักษณะของการสั่งสมมาจากประสบการณ์ของ ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล จนพัฒนามาเป็นองค์ประกอบสรุปได้ 4 ข้อ ความรู้ ความสามารถ ความประพฤติและบุคลิกภาพ และคุณสมบัติส่วนตัว 1) ด้านความรู้ พบว่า ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล เป็นบุคคลที่มีความรู้ดีเฉลียวฉลาด โดยท่านจะศึกษาสายสามัญและยังศึกษาทางด้านศาสนาในประเทศแล้วท่านยังไปศึกษาต่อทางด้านศาสนาที่ประเทศซาอุดีอาระเบีย 2) ด้านสามารถ เป็นผู้มีความสามารถหลากหลายทั้งด้านการพัฒนาทางการศึกษาและการเมืองจนได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต่างๆ เป็นสมาชิกวุฒิสภาสัดส่วนผู้นำศาสนาอิสลาม นอกจากนั้น แล้วยังเป็นที่ปรึกษากระทรวงศึกษาธิการในการจัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษาเพื่อใช้ในสถานศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) เพื่อศึกษาปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้และเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรี 3) ด้านความประพฤติเป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อยสมควรเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนโดยทั่วไป อยู่ในกรอบศีลธรรมและคุณธรรมอย่างดีมาโดยตลอด อีกทั้งช่วยเหลืองานสาธารณะประโยชน์อื่นอีกมากมาย จนเป็นที่ประจักษ์แก่บุคคลทั่วไป และ 4) บุคลิกภาพและคุณสมบัติส่วนตัวเป็นคนสุขภาพเรียบร้อยอ่อนโยน นำเลื่อมใสศรัทธา และมีธยาศัยไมตรีที่ดี โดยองค์ประกอบของที่มาทั้งสี่ด้านเกิดจากการหล่อหลอม ปลุกฝังจากการอบรมเลี้ยงดูจากทางบ้านในสภาพแวดล้อมที่ดี จากการใฝ่เรียนรู้ด้วยตนเองสั่งสมเป็นประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ และบุคลิกภาพ และคุณสมบัติส่วนตัวนั้น ค่อนข้างจะสอดคล้องกับความเห็นของนักวิชาการส่วนใหญ่ มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอปัจจัยในการเข้าสู่บทบาทการบริหารการศึกษา ได้แก่ การบริหารจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิผลตามที่คาดหวัง ยังต้องอาศัยเงื่อนไขสำคัญ ทั้งด้านการปลุกฝังอบรมการเลี้ยงดู[22] และซึ่งองค์ประกอบสำคัญทั้ง 4 ข้อนี้ เกี่ยวกับบทบาทด้านการบริหารจัดการศึกษาของท่านมาโดยตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้ ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล มีบทบาทและการใช้บทบาทต่างๆ ในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์และการพัฒนาการศึกษาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพหรืออาจสรุปที่มาของบทบาทของ ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล ได้เป็น 2 ประเด็น คือ บทบาทการบริหารด้านการศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นประเด็นที่หนึ่ง และมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ข้อของ ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล อีกประเด็นหนึ่ง ข้อสรุปเกี่ยวกับที่มาของบทบาทการบริหารการศึกษาของ ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล ข้างต้นเกิดจากผลการศึกษาในครั้งนี้ มีทั้งส่วนที่เหมือนและไม่เหมือนกับข้อเสนอเกี่ยวกับที่มาของบทบาทการบริหารการศึกษา โดยนักวิชาการท่านอื่นๆ เช่น ไม่เคยมีการกล่าวถึงบทบาทการบริหารการศึกษา เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าบทบาทการบริหารการศึกษาของ ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล มีที่มาจากประเด็นดังกล่าวแล้ว นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง[23] ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ สมบัติ บุญเลี้ยงและคณะ. (2555). พบว่า ลักษณะภาวะผู้นำที่ดีจะต้อง 1) ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ 2) ผู้บริหารต้องมีบุคลิกภาพที่ดี 3) ผู้บริหารต้องมีความมุ่งมั่นในการทำงานและอดทน 4) ผู้บริหารต้องมีคุณธรรม จริยธรรม 5) ผู้บริหารต้องใช้หลักการมีส่วนร่วม 6) ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานที่ดี 7) ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความคิดริเริ่มและเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 8) ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสื่อสาร 9) ผู้บริหารต้องให้การสนับสนุนและช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชา 10) ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ และ 11) ผู้บริหารต้องรู้จักใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ[24] นอกจากภาวะผู้นำแล้ว ผู้นำต้องบริหารงานภายใต้หลักธรรมาภิบาลซึ่งประกอบไปด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่าอีกประเด็นหนึ่ง คือ การมีองค์ประกอบสำคัญ 4 คือ ความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ และบุคลิกภาพและคุณสมบัติ

ส่วนตัวนั้นค่อนข้างจะสอดคล้องกับความเห็นของนักวิชาการส่วนใหญ่ มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอเกี่ยวกับปัจจัยในการเข้าสู่บทบาทการบริหารการศึกษา ได้แก่ การบริหารจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิผลตามที่คาดหวังยังต้องอาศัยเงื่อนไขสำคัญ 4 ประการของเลวินท์. (Levin: 2012) ได้กล่าวไว้ว่า ภาครัฐต้องรับผิดชอบในการดำเนินการให้เป็นรูปธรรม ได้แก่ 1.ผู้บริหารระดับสูงของรัฐบาลและผู้บริหารระดับกระทรวงศึกษาธิการต้องมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็งและมีมุมมองทางการเมืองที่สร้างสรรค์ 2. ต้องกำหนดให้การศึกษาเป็นวาระที่สำคัญของชาติโดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน 3. ทุกภาคส่วนของศึกษาร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาอย่างเข้มแข็ง 4. เน้นการเสริมสร้างสมรรถนะของสถานศึกษา โดยยกระดับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่มาของการพัฒนาการศึกษาอันเนื่องมาจากด้านความสามารถแล้วนำความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมมากำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับองค์กรภายใต้การกำกับดูแลเพื่อรับไปดำเนินการต่อไป[25]

ตอนที่ 2 การใช้บทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาคิส พิทักษ์คุมพล เป็นจุฬาราชมนตรี

การใช้บทบาทการบริหารกับการใช้บทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี จากการศึกษาครั้งนี้อีก 5 บทบาท ตามกรอบความรู้ที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษา เลาเรียน การค้นคว้า การสังเกต รวมทั้ง ด้านความรู้ สรุปลได้ ดังนี้ 1) ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ส่งเสริมการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนอย่างเป็นทางการให้มีคุณภาพและทั่วถึง มีบทบาทสำคัญในการบริหารโรงเรียนทั้งในโรงเรียนตาติกา โรงเรียนปอเนาะ และโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามควบคู่สามัญ และโรงเรียนคุรุสัมพันธ์ รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาและดูแลหลักสูตรเพื่อให้อยู่ในกรอบคำสอนของศาสนาอิสลาม นับเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการสร้างคนและพัฒนาสังคมที่สำคัญยิ่ง สอดแทรกหลักธรรมทางศาสนาต่างในหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การสร้างสรรเป็นพุทธธรรมศึกษา “อิสลาม” ได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาโดยตระหนักว่าการจัดการศึกษาที่ถูกต้องนั้นจะต้องเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของมนุษย์ไปพร้อมกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เพราะปรัชญาอิสลามย้ำเตือนเสมอว่า การศึกษาเป็นหน้าที่ของมนุษย์ทุกคน และเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินไปตลอดชีวิต ดังวจนะของท่านศาสดามุฮัมมัด (ซล.) กล่าวว่า “การศึกษาเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคน” และท่านศาสดามุฮัมมัด (ซล.) ได้กล่าวอีกว่า “จงศึกษาตั้งแต่อยู่ในเปลจนถึงหลุมฝังศพ” รายงานโดยดรัมมีซี และใช้หลักปฏิบัติตามคำสั่งของท่านศาสดามุฮัมมัด (ซล.) ที่กล่าวไว้ว่า “ให้ศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม” โรงเรียน คือ สถานที่สำหรับฝึกสอนนักเรียนภายใต้การดูแลของครูหรืออาจารย์ มีระบบการศึกษาอย่างเป็นทางการ ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาภาคบังคับหลักธรรม “โรงเรียน” นับเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการสร้างคนและพัฒนาสังคมที่สำคัญยิ่ง และท่านศาสดามุฮัมมัด (ซล.) ได้กล่าวอีกว่า “พวกเจ้าจงให้เกียรติลูกๆ ของพวกเจ้า และจงให้การอบรมสั่งสอนที่ เช่นกัน ครูอาจารย์ก็เป็น พ่อแม่คนที่สองของศิษย์ก็จะต้องจัดการศึกษาให้เพียงพอกับศิษย์ทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อเขาจะได้ใช้ชีวิตในสังคมอย่างสมบูรณ์” และท่านศาสดายังได้กำชับให้เราศึกษา ถึงแม้ว่าความรู้จะอยู่แสนไกล ความว่า “จงแสวงหาความรู้เถิด ถึงความรู้จะอยู่ถึงเมืองจีน” ท่านนบีมุฮัมมัดส่งเสริมให้ชวนชายแสวงหาความรู้ ถึงแม้จำต้องเดินทางในดินแดนที่แสนไกลเพื่อให้ได้มาซึ่งการศึกษา เราที่เป็นครูก็เช่นกันความรู้ที่นั่นถึงจะอยู่ไกลแสนไกลแค่นั้นก็ต้องชวนชายที่จะหาเพื่อที่จะได้เพิ่มพูนความรู้และสอนบรรดาลูกศิษย์ให้เขาได้รู้จัก ใช้ชีวิตที่ถูกต้อง[26] บทบาทสำคัญในการเป็นที่ปรึกษาและดูแลหลักสูตรเพื่อให้อยู่ในกรอบคำสอนของศาสนาอิสลาม แบ่งออกได้ดังนี้ 1.1 โรงเรียนตาติกา 1.2 โรงเรียนปอเนาะ 1.3 โรงเรียนสอนศาสนาควบคู่วิชาสามัญศึกษา 1.4 โรงเรียนคุรุสัมพันธ์หลักสูตรวิชาการศาสนาอิสลามภาคบังคับพัรดูอัยน์ (สมาคมคุรุสัมพันธ์อิสลามแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์) 2) ส่งเสริมการนำหลักการอิสลามมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแผ่หลักธรรมของศาสนาที่ถูกต้อง, เพื่อใช้สื่อสารมวลชนให้เป็นประโยชน์ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางศาสนา, เพื่อดูแลและสนับสนุนการเผยแผ่ให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม, เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของแต่ละศาสนาให้มีประสิทธิภาพ, เพื่อประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติแก่บุคคลหรือองค์กรทั้งภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาชนที่มีผลงานด้านการส่งเสริมศาสนาซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของชยพล เพชรพิมล. (2556).การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพในทุกๆ ด้าน การนำหลักคำสอนของศาสนามาประยุกต์ใช้ในการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การบริหารการศึกษาของประเทศไทยจึงมี “ศาสนา” เป็นหลักการที่สำคัญ ประเทศไทยซึ่งเป็นที่รวมของศาสนาต่างๆ ได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์ ขงจื้อ เต๋า ซิกข์ หรือแม้กระทั่งความเชื่อดั้งเดิมที่เกี่ยวกับการนับถือผีสงเทวดา การบูชาบรรพบุรุษและความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ก็ตาม ถึงอย่างนั้นก็ไม่ปรากฏว่าในระยะเวลายาวนานของการเป็นชาติ ความขัดแย้งทางศาสนาจะเกิดขึ้นและขยายตัวลุกลามจนเกินความสามารถในการแก้ไขของคนในชาติที่ เป็นเช่นนี้อาจเกิดเนื่องมาจากการที่พระมหากษัตริย์ไทยทรงเป็นเอกอัครราชูปถัมภ์ ที่ทรงเกื้อหนุนอุปถัมภ์ให้ความสงเคราะห์แก่ศาสนาและศาสนิกชนทั่วไปอย่างเสมอภาค รวมทั้งคนไทยเองก็

ดำรงตนอยู่ในความเป็นผู้ปราศจากวิหิงสาด้วยการไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ดังนั้นความเชื่อและหลักคำสอนในศาสนาต่างๆ จึงสามารถเผยแพร่และได้รับการยอมรับจากประชาชนคนไทยอย่างเสรี จนมีการยอมรับกันโดยทั่วไป ถึงกระนั้นก็คงปฏิเสธไม่ได้ว่าคนไทยทั้งหลายไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดก็ตามก็ยังให้ความสำคัญกับโซกลาง เวทมนต์คาถาอยู่ไม่น้อย ลักษณะที่เป็นเช่นนี้จึงทำให้คนไทยหลอมรวมกันจนทำให้มีกระบวนการขัดเกลาทางสังคมจนมีโลกทัศน์ชีวิตทัศน์และมโนทัศน์ตรงกันอย่างน่าประหลาด เป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด และท่านเป็นแบบอย่างแก่ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมโดยทั่วไป[27] 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่คุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในศาสนศึกษา จัดหาทุนการศึกษา จัดหาทุนการศึกษาวินัยและพัฒนาให้แก่สถาบันการศึกษาทางศาสนา, อบรมวิทยากรหรือผู้เผยแพร่ของแต่ละศาสนาให้เป็นผู้เชี่ยวชาญในการทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้ความรู้ทางศาสนาทั้งในส่วนกลางและภูมิภาคแก่ทุกภาคส่วนที่ต้องการ ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมนั้น หมายถึง คุณงามความดีของบุคคลที่กระทำลงไปด้วยความมีสำนึกที่ในจิตใจ โดยได้ยึดถือปฏิบัติจนเป็นความเคยชินกันมายาวนาน อันเป็นลักษณะนิสัยของคนดีที่พึงประพฤติปฏิบัติจนเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงามถูกต้องตามจารีตประเพณีของตนเองผู้อื่นและสังคมโดยรวม คุณธรรมจริยธรรม มีองค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 3 ข้อ คือ 1. ตรีปิยะธัมม์ หมายถึง การอบรม การขัดเกลาจิตใจ 2. ตะธัมมิม หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ทางศาสนาและความรู้ทางโลก 3. ตะธัมมอภิม หมายถึง การอบรมบ่มนิสัยให้มีคุณธรรมจริยธรรมและมีระเบียบวินัยซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของร็อบบิ้นส์. (Robbins: 2000).ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมว่า ผู้นำที่มีความน่าไว้วางใจจะประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้ 1. ความซื่อตรง (Integrity) หมายถึง ความซื่อสัตย์ ยึดมั่นคุณธรรม และความถูกต้อง 2. สมรรถนะหรือความสามารถ (Competence) หมายถึง ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญของบุคคลที่มีต่องานที่ปฏิบัติอยู่เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจและการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ของตน 3. ความมั่นคงสม่ำเสมอ (Consistency) หมายถึง พฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึง ความเป็นบุคคลน่าเชื่อถือมีแนวทางในการปฏิบัติที่สามารถทำนวยได้ ล่วงหน้า มีความรอบคอบ และตัดสินใจได้ดีในแต่ละสถานการณ์ 4. ความจงรักภักดี (Loyalty) หมายถึง ความตั้งใจและความเต็มใจที่จะปกป้องและรักษาหน้าบุคคลอื่น 5. ความเป็นคนเปิดเผย (Openness) หมายถึง ความเต็มใจที่จะแบ่งปันความคิดและข้อมูลที่ตนเองมีอยู่โดยไม่ปิดบัง[28] 4)บทบาทในการเป็นที่ปรึกษาทางด้านศาสนาเนื่องจากสำนักจุฬาราชมนตรีเป็นหน่วยงานสนับสนุนรองรับนโยบายจากจุฬาราชมนตรี ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา 6 กำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจุฬาราชมนตรีคนหนึ่ง เพื่อเป็นผู้นำกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย และตามมาตรา 8 จุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่ (1) ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นต่อทางราชการเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม (2) แต่งตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม(3) ออกประกาศแจ้งผลการตรวจจันทรตาม มาตรา 35 (11) เพื่อกำหนดวันสำคัญทางศาสนา (4) ออกประกาศเกี่ยวกับข้อวินิจฉัยตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม[29] ใน การนี้สำนักจุฬาราชมนตรี จึงต้องสนองงานของจุฬาราชมนตรี ตามตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 และได้กำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนภาระกิจงาน ดังกล่าว 5) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในศาสนศึกษาสำนักจุฬาราชมนตรีกำหนดให้มีการจัดทำระเบียบข้อบังคับให้เว็บไซต์ทุกเว็บไซต์ขึ้นข้อความรณรงค์เรื่องคุณธรรมทางศาสนาโดยแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานหลัก คือกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และหน่วยงานร่วมคือ กรมการศาสนา/สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ/สถาบัน การศึกษาด้านศาสนา/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/องค์การทางศาสนาต่างๆ ที่ทางราชการรับรองโดยกำหนดให้มีการพัฒนาระบบบริหารจัดการในการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนของแต่ละศาสนาให้มีประสิทธิภาพ มีการจัดระบบฐานข้อมูลของทุกศาสนาให้ทันสมัยและง่ายต่อการใช้งาน จัดพิมพ์เอกสาร หนังสือ หรือตำราวิชาการด้านหลักธรรมคำสอน, จัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงระหว่างองค์กรศาสนา, จัดทำเว็บไซต์เครือข่ายองค์กรศาสนา,ส่งเสริมการเผยแพร่ศาสนาให้เข้าถึงประชาชนในทุกพื้นที่ การประยุกต์นวัตกรรมเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน การบริหารงาน หรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ทั้งด้านการติดต่อสื่อสารเพื่อให้สะดวกรวดเร็ว รวมทั้งสอดคล้องคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนทุกระดับในการใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และการนำเทคโนโลยีมาเป็นวิธีการปฏิบัติ และประยุกต์ใช้เพื่อช่วยในการทำงานหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ นั้น เช่น วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร แม้กระทั่งองค์ความรู้ นามธรรม เช่น ระบบหรือกระบวนการต่างๆ เพื่อให้การดำรงชีวิตของมนุษย์ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น ปัจจุบันเทคโนโลยีได้เป็นที่สนใจของคนทั่วไปทุกสาขา เทคโนโลยี จึงเป็นที่แพร่หลายและนำมาใช้ในการทำงานและในชีวิตประจำวัน การเรียนการสอน ในสมัยนี้จึงมีหลักสูตรที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีด้วย เทคโนโลยีที่ล้ำหน้าที่สุดที่คนทั่วโลกให้ความสำคัญ คือ เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของปีเตอร์เซ็งเก้. (Senge, Peter: 1994) กล่าวว่า การคิดใคร่ครวญ การใฝ่หา ในการพัฒนาตนเองหรือองค์กร เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ โดยจัดเตรียมอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกให้ความพร้อมเพรียง เพื่อให้สามารถแสวงหาความรู้ได้ทุกที่ ทุกโอกาส ทำตนเป็นแบบอย่าง มีการแนะนำหนังสือ เอกสาร นวัตกรรมและเทคโนโลยี แก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ บริบทในการบริหารของ พณฯ อาซิส พิทักษ์คุมพล ได้มี การกำกับ ติดตามงานโดยการวางแผน

ให้เหมาะสมกับงาน และจัดวางองค์การที่รับผิดชอบซึ่งสอดคล้องกับผู้นำแบบขยายความคิด ผู้นำประเภทนี้จะคอยชี้แนะบ้างว่าผู้ตามขาดความสามารถในการทำงาน [30] ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของGhiselli, E.E. (1971). สรุปได้ว่า ลักษณะผู้บริหารการศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานมี 7 ประการ คือ 1) ความสามารถในการให้คำแนะนำ 2) ความรอบรู้ งาน 3) ความสามารถในการตัดสินใจ 4) ความมั่นใจในตนเอง 5) ความต้องการความสำเร็จในอาชีพ 6) การรู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ 7) ความไม่ผูกพันกับตำแหน่ง[31]

จากการศึกษาครั้งนี้ สรุปได้ว่าบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาศิส พิทักษ์คุมพล เป็นจุฬาราชมนตรี มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ เนื่องจากมีบทบาทในการที่จะพัฒนาการศึกษาเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนทุกระดับได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มีข้อสรุปอยู่ 2 ประเด็น คือ 1) บริบทในการบริหารงานการศึกษาของท่านที่เห็นความสำคัญในด้านการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 2) องค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการของ ฯพณฯ อาศิส พิทักษ์คุมพล สรุปได้ 4 ประการ คือ ความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ และบุคลิกภาพและคุณสมบัติส่วนตัว

สำหรับบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเพื่อประกอบการศึกษาภายใต้พันธกิจและยุทธศาสตร์ของสำนักจุฬาราชมนตรี จากการศึกษาพบว่า บทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาศิสพิทักษ์คุมพล เป็นจุฬาราชมนตรี ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม 2) ส่งเสริมการนำหลักการอิสลามมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่คุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในศาสนศึกษา 4) บทบาทในการเป็นที่ปรึกษาในด้านศาสนอิสลาม 5) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในศาสนศึกษา ซึ่งบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรีดังกล่าว สำนักจุฬาราชมนตรีมีบทบาทที่สำคัญในการที่จะพัฒนาการศึกษานับเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการสร้างคนและพัฒนาสังคมที่สำคัญยิ่ง “อิสลาม” ได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาโดยตระหนักว่าการจัดการศึกษาที่ถูกต้องนั้นจะต้องเป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถของมนุษย์ไปพร้อมกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ให้กับเยาวชนทุกระดับได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพซึ่งจากบทบาทดังกล่าวของสำนักจุฬาราชมนตรี จะเห็นได้ว่า มีความสอดคล้องและเป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่าบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาศิสพิทักษ์คุมพล เป็นจุฬาราชมนตรี ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม 2) ส่งเสริมการนำหลักการอิสลามมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่คุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในศาสนศึกษา 4) บทบาทในการเป็นที่ปรึกษาในด้านศาสนอิสลาม และ 5) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในศาสนศึกษา ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนทั้ง 5 ด้านนี้ เพื่อจะได้รับการพัฒนาในเรื่องของเรียนการสอนทางด้านศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในวิชาการบริหารการศึกษาควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการพัฒนาการในการจัดการศึกษาให้ลึกซึ้งเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักจุฬาราชมนตรี ในสมัย ฯพณฯ อาศิส พิทักษ์คุมพล เป็นจุฬาราชมนตรี

1.3 นักเรียนที่จบมาสามารถทำประโยชน์และสร้างความเจริญให้กับประเทศได้ในอนาคต เช่น เป็นครูสอนศาสนา เพื่อเอาหลักคำสอนของศาสนาสร้างสันติภาพ เป็นล่ามแปลภาษาให้กับหน่วยงานราชการเพื่อติดต่อในเรื่องของทุนการศึกษากับทางประเทศตะวันออกกลาง ฯลฯ

1.4 สถาบันวะสะฎียะฮ์เพื่อสันติภาพและการพัฒนาได้รับความร่วมมือและได้รับการสนับสนุนจากกิจการศาสนาประเทศคูเวต โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิมอย่างแท้จริง และสร้างความสัมพันธ์อันดีงามเหนียวแน่นและมั่นคงต่อผู้คนในสังคมและป้องปรามแนวความคิดสุดโต่งที่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งรุนแรงที่กำลังเบียดขับความมั่นคงของมนุษย์ในปัจจุบันผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและควรสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณในการจัดเสวนาการจัดการโครงการต่างๆ ฯลฯ เพื่อให้เกิดความสันติภาพขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เพื่อประโยชน์ในการศึกษาเกี่ยวกับผู้นำทางศาสนาที่เน้นทางด้านการศึกษาคงจะมีการวิจัยเชิงคุณภาพในศาสนาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้นำทางศาสนา เพื่อทราบกระบวนการในการพัฒนาการศึกษาในแต่ละศาสนาในประเทศไทย แล้วเปรียบเทียบผลการศึกษากับงานวิจัยในครั้งนี้

2.2 ควรมีการศึกษบทบาทในการพัฒนาการศึกษาอิสลามขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอิสลาม ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณโดยกรอบทฤษฎีเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบหาความสอดคล้องและไม่สอดคล้องหรือไม่ อย่างไร

2.3 ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลในเรื่องของการจัดการศึกษาอิสลาม เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถของมนุษย์ไปพร้อมกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ให้กับเยาวชนทุกระดับได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- [1] พระบรมราชโองการในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ณ อาคารจักรพันธ์เพ็ญศิริ, กรกฎาคม. (2553).
- [2] พระราชดำริเกี่ยวกับการศึกษา.(2505.28 มกราคม.ก.) สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม. เข้าได้ถึงจาก <http://www.prdnorth.in.th>. (2559).
- [3] สมชาย เทพแสง. *การบริหารและการจัดการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.(2555). 3.
- [4] วิโรจน์ สารรัตน์. *แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา*.พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : หจก. ทิพย์วิสุทธิ์.(2555). 1.
- [5] Peter, Drucker F. *Management Challenges for the 21st Century*, New York: Harper Busines. (1999).
- [6] Koontz, Harold. *Essentials of Management*. New York: McGraw-Hill. (1990).
- [7] Simon, Herbert. *Administrative Behavior*. (3rd ed.). New York: The Free Press. (1976).
- [8] Wise, Christine. *The Monitoring Role of the Academic Middle Manager in Secondary Schools*. New York: The Open University. (2012)
- [9] สมชาย เทพแสง. *การบริหารและการจัดการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.(2555). 7.
- [10] สถานศึกษา.(ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 16 มีนาคม, เข้าถึงได้จาก<https://th.wikipedia.org/wiki> (2559).
- [11] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.(ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 16 มีนาคม, เข้าถึงได้จาก<http://www.mua.go.th>, 15-23. (2559).
- [12] Fiedler, F.,*A Theory of Leadership Effectiveness*(New York : McGraw–Hill Book, 1967), 45.
- [13] Pounder, James S.,“New Leadership and University Organizational Effectiveness: Exploring the Relationship,” *Leadership & Organization Development Journal* 22, 6 (2001): 281-290.
- [14] ปราชญา กล้าผจญ.*การบริหารภายใต้สภาวะการณ์การมีทรัพยากรจำกัด*, (กรุงเทพฯ:ปราชญา พับลิชชิ่ง, 2551), 39-42.
- [15] Simons. (1999, cited in Pounder, 2001): 282.
- [16] Tyler, R.W., *Basic Principles of Curriculum and Instruction* (Chicago: University of Chicago Press, 1949), 145-146.
- [17] Webb, L.D., Metha, A., and Jodan, K.F., *Foundation of American Education*, 4th ed. (Upper Saddle River, N.J.: Merrill Prentice-Hall, 2003), 15.
- [18] RensisLikert, *The Human Organization: Its Management and Value*(New York: McGraw-Hill Kogakusha, 1967), 112- 115.
- [19] รัตนา ดวงแก้ว. *การพัฒนาคุณภาพการศึกษาหน่วย 11*(กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2556), 26.

- [20] Levin, B., “*Building Capacity for Sustained School Improvement*”, In L. Darling-Hammond, and A. Lieberman (Eds.), *Teacher Education Around the World* (New York, N.Y.: Routledge, 2012), 98-109.
- [21] Nonaka,kujiro and Takeuchi,Hiroataka, “Classic “ork: Theory of Organizational Knowledge Creation,” In Morey,D.,Maybury, M.T., and Thuraisingham, B.M. *Knowledge Management: Classic and Contemporary Work*(Mass.: The MIT Press, 2000),37- 42.
- [22] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา, 2547: 23)
- [23] สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย. (ออนไลน์).สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม, เข้าถึงได้จาก [http://www.cicot.or.th/\(2559\)](http://www.cicot.or.th/(2559)).
- [24] สมบัติ บุญเลี้ยงและคณะ. *ลักษณะภาวะของผู้นำที่ดีในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*.วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ 29 (2) พ.ค. - ส.ค. 55.2555.
- [25] Levin, B. *Building capacity for sustained school improvement*. In L. Darling- ,2012.
- [26] ฮาดิซเกี่ยวกับการศึกษา.(ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม., เข้าถึงได้จาก [http://southernmuslim.blogspot.com\(2559\)](http://southernmuslim.blogspot.com(2559)).
- [27] ชยพล เพชรพิมล. (2556). *ทฤษฎีการบริหารมี.วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- [28] JRobbins. (2000). *Retrived August 15*, from [http://www.tpa.or.th/writer/read_this_book_topic.\(2016\)](http://www.tpa.or.th/writer/read_this_book_topic.(2016)).
- [29] พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา 6 และมาตรา 8 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 114 ตอนที่ 65 ก 9 พฤศจิกายน. (ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อ 10 มกราคม เข้าถึงได้จาก [http://202.129.16.69/~surafile/DocRef/01.pdf \(2560\)](http://202.129.16.69/~surafile/DocRef/01.pdf (2560)).
- [30] Senge, Peter M., & Others. (1994).*The Fifth Discipline Fieldbook*. New York: Currency Doubleday.
- [31] Ghiselli, E.E. (1971). *ManageralTalent : America Psychologist*.Vol 16 No.10 October.